

GLOBALLASHUV JARAYONLARIDA SIYOSIY HAYOTNING INTEGRATSIYALASHUVINING IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI

Abdurasulov Muxtorbek Bo'ri o'g'li

*Termiz Davlat Pedagogika instituti, Pedagogika
va ijtimoiy fanlar fakulteti, Milliy g'oya, ma'naviyat
asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi, talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuv jarayonlari davrida siyosiy hayotda yuz berayotgan integratsiyalashuv jarayonlarining ijtimoiy-falsafiy mohiyati tahlil qilinadi. Bunda siyosiy tizimlarning o'zaro yaqinlashuvi, xalqaro siyosiy institutlararo hamkorlik, fuqarolik jamiyatining transformatsiyasi, milliy suverenitet va global boshqaruv muammolari falsafiy yondashuv asosida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Globallashuv, siyosiy integratsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil, siyosiy tizim, transmilliy muammolar, fuqarolik jamiyati, xalqaro institutlar, milliy manfaatlar.

XXI asr globallashuv davri sifatida tavsiflanmoqda. Bu jarayon iqtisodiy, madaniy, texnologik sohalar bilan bir qatorda siyosiy hayotda ham yangi bosqichni boshlab berdi. Siyosiy integratsiya – bu turli mamlakatlar siyosiy tizimlarining bir-biriga yaqinlashuvi, umumiy qadriyatlar, qarorlar va boshqaruv mexanizmlarining uyg'unlashuvi bilan bog'liq murakkab ijtimoiy-siyosiy hodisadir.

Falsafa bu hodisani nafaqat tashqi belgilar orqali, balki uning mazmun-mohiyati, inson hayotiga, jamiyat taraqqiyotiga ta'siri orqali chuqur tahlil etadi. Bu borada O'zbekistonlik olimlardan A. Jo'raev, A. Alimov, M. Nuriddinov va G'arb mutafakkirlaridan Z. Bjezinskiy, S. Xantington, F. Fukuyama kabi mutaxassislar asarlari tahliliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Globallashuvni ko'pincha “dunyo bir bozor, bir madaniyat, bir siyosatga qarab intilmoqda” degan qarash bilan izohlaydilar. Siyosiy integratsiya esa bu jarayonning eng nozik, eng murakkab va eng xavfli yo'nalishidir. Chunki siyosiy hayotda integratsiya suverenitet, milliy manfaatlar, mustaqillik kabi tushunchalarning qayta talqin etilishiga olib keladi. Z. Bjezinskiy “Buyuk shaxmat doskasi” asarida shunday yozadi: *“Endilikda geosiyosatning o'qi yagona kuchga bo'ysunish emas, balki manfaatlar muvozanatiga asoslangan ko'p qutbli boshqaruvdir”* [1.136]. Bu fikr siyosiy integratsiyaning o'zaro manfaatga asoslangan demokratik koalitsiyalar shaklida kechayotganini ko'rsatadi.

Ijtimoiy falsafa nuqtayi nazaridan integratsiyalashuv bu — ijtimoiy ong, qadriyatlar, madaniyat va mafkuralarning uyg'unlashuvi orqali yangi global jamiyat shakllanishidir. O'zbek olimi A. Alimov yozadi:

“Globallashuv jamiyat taraqqiyotining muqarrar bosqichi bo‘lib, u insoniyat ongining yuksalishi, jahonqarash darajasining kengayishi bilan uyg‘unlashgan” [2.53].

Ammo siyosiy hayotdagi integratsiya bir qator ziddiyatlarni ham yuzaga keltiradi:

- a. Global markazlar bilan milliy manfaatlar to‘qnashuvi
- b. Xalqaro institutlar va mahalliy suverenitet orasidagi ziddiyat
- c. Yagona qarorlar qabul qilish mexanizmidagi adolatsizliklar

Globallashuv sharoitida fuqarolik jamiyati institutlari xalqaro tajribalarga asoslanib yangilanishi, fuqarolarning siyosiy ong darajasi global muammolarni anglash darajasiga ko‘tarilishi kerak.

F. Fukuyama “Tarixning oxiri va so‘nggi odam” asarida shunday deydi: “Bugungi jamiyatda siyosiy ong transformatsiyasi demokratiya, inson huquqlari, fikrlar erkinligiga asoslangan yangi qadriyatlar tizimining shakllanishini taqozo etadi” [3.232]. Bu esa jamiyatdagi har bir subyektning siyosiy integratsiya jarayonida faol ishtirok etish zaruratini anglatadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Biz uchun globallashuv — bu avvalo, milliy manfaatlarimizni xalqaro hamjamiyat bilan uyg‘unlashtirish, lekin o‘zligimizdan voz kechmaslik demakdir” [4.192]. Bu yondashuv, siyosiy integratsiya jarayonini faqat G‘arb standartlariga ko‘r-ko‘rona ergashish emas, balki milliylik va zamonaviylik uyg‘unligini ta’minlash degani.

Globallashuv jarayonlari siyosiy hayotni integratsiyalashtirib, uni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Biroq bu jarayon ijtimoiy-falsafiy yondashuvda chuqur anglanmasa, milliy siyosiy mustaqillikka xavf tug‘dirishi mumkin. Integratsiyaning muvaffaqiyatli kechishi uchun quyidagilar muhim:

1. Milliy qadriyatlar va global qadriyatlar uyg‘unligini ta’minlash;
2. Xalq siyosiy ongini yuksaltirish;
3. Suverenitet va xalqaro majburiyatlar o‘rtasida muvozanatni saqlash;
4. Global qaror qabul qilishda adolatli ishtirokni ta’minlash [5.73].

Siyosiy hayotning integratsiyalashuvi — bu tarixiy zaruratdir. Ammo uni boshqarish, yo‘naltirish, ijobiy natijalarga erishish ijtimoiy-falsafiy tafakkurga, ongli yondashuvga bog‘liq.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, siyosiy hayotning globallashuvi nafaqat imkoniyatlar, balki xavf-xatarlar, identitet inqirozi, mafkuraviy bosimlar va siyosiy mustaqillik masalalarini ham yuzaga keltiradi. Shu nuqtada, milliylik va global qadriyatlar o‘rtasidagi muvozanat masalasi asosiy falsafiy muammo sifatida paydo bo‘ladi. Falsafiy tafakkur bu muammoni faqat siyosiy mexanizmlar emas, balki shaxsiy va ijtimoiy ong, ma’naviyat, madaniy o‘zlik orqali yechish mumkinligini ko‘rsatadi.

Zamonaviy geosiyosiy vaziyat shuni anglatmoqdaki, kuchli siyosiy integratsiyaga erishgan davlatlar doimiy barqarorlikka emas, balki o‘z holatini doim yangilab,

o'zgaruvchan global realitetga moslashish qobiliyatiga tayangan holda muvaffaqiyatga erishmoqda. Bu borada, Fukuyama, Habermas, va J. Nye kabi siyosiy faylasuflarning qarashlari – integratsiyani shunchaki siyosiy jarayon emas, inson tafakkuridagi ochiqlik, demokratiya va ishonch madaniyati sifatida tushunishga chorlaydi.

O'zbekiston ham bugun globallashuv va siyosiy integratsiya jarayonlarida faol ishtirok etar ekan, bu yo'lda o'z milliy manfaatlari, madaniy qadriyatlari, mustaqil siyosiy strategiyasi va suverenitet tamoyillarini saqlagan holda global siyosiy muhitga uyg'unlashmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning tashabbuslari – aynan mana shu milliy va global qadriyatlar uyg'unligining amaliy ifodasidir.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, siyosiy integratsiya jarayonining muvaffaqiyati ko'proq ijtimoiy-falsafiy ongga, tafakkur darajasiga va fuqarolik jamiyatining yetukligiga bog'liq. Milliylikni yo'qotmagan holda global fikrlay oladigan jamiyatlarga bu jarayonda faol subyektga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bjezinskiy Z. *Buyuk shaxmat taxtasi*. – T.: Tirilish, 2022.-136 b.
2. Alimov A. *Ijtimoiy ong va globallashuv*. – T.: Falsafa va huquq, 2006. 53-b.
3. **Fukuyama F.** *Tarix intihosi va so'nggi odam* – T.: “Falsafa va global jarayonlar instituti” nashriyoti, 2015. – 232 b.
4. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. – T.: “O'zbekiston”, 2017. – 192 b.
5. Jo'raev A. *Globalashuv va O'zbekiston siyosiy-huquqiy rivoji*. – T.: Ma'naviyat, 2010.-73 b.
6. Патиев, Х. (2023). ЖАДИДЧИЛИК ҚАРАШЛАРИ НЕГИЗИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЙЎНАЛИШЛАРНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА ЖАМИЯТДА РИВОЖЛАНИШИ. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences*, 3(11).
7. Xoldor, P. (2024). JADIDCHILIK G'UYALARI TARG'IBOTINING IQTISODIY MUOMMOLARGA NISBATAN IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLILI. *Elita. uz-Elektron Ilmiy Jurnal*, 2(1), 281-285.
8. Ikromovich, P. K. (2024). A SOCIO-PHILOSOPHICAL APPROACH TO THE ESSENCE OF THE JADIDISM MOVEMENT. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 4(11), 175-181.
9. Rashidovna, H. M. (2023). TEMURIY MALIKALARNING HAYOTI VA FAOLIYATIGA TARIXIY NAZAR. *Finland International Scientific Journal of Education. Social Science & Humanities*, 11(4), 763-772.
10. Rashidovna, H. M. (2022). New Uzbekistan in the World's View: Achievements for Active Foreign Policy and Socio-economic Cooperation. *International Journal on Integrated Education*, 5(6), 423-427.